

Kevés az olyan nagy hatású konzervatív gondolkodó, aki egyformán értené és érezné a Nyugat és a Kelet társadalmi folyamatait, mint John Lukacs, azaz Lukács János. Értékrendje világos és befogadó: ítéleteinek talapzata hatalmas tudása, felépítménye a tapasztalataiból fakadó következetessége és nyitottsága. Az a fajta tudós, aki bonyolult kérdéseket hétköznapi egyszerűséggel fogalmaz meg, s ezért mindennapi problémáink gyökereit könnyen megérthetjük, így a jelennel és jövővel kapcsolatos választásaink is egyszerűbbé válnak. Amikor őt hallgatjuk, hozzá hasonlóan mi is mértékletessé válunk; kompromisszumokat keresünk megalkuvások nélkül, vitát óhajtunk a szóértés szándékával.

Bár napi politikai kérdésekkel csak nagyon ritkán foglalkozik, műveiben politikusnak és polgárnak egyaránt ráirányítja a figyelmét a társadalomra leselkedő legnagyobb veszélyekre: a nacionalizmusra és a populizmusra. Ezek mérgezik leginkább a demokráciát és vernek éket ember és ember közé. A nacionalizmus két világháborúhoz vezetett a múlt században, s az ezen érzületet még mindig dédelgetőknek felhívja a figyelmét arra, hogy „a nacionalizmus egyszerre öncélú és önző—mert a szeretet nem önmagunk szeretete, hanem *a másiké*.” (Lukacs: A XX. század és az újkor vége; Európa Kd. 2000, 222. o.) A népszerűséget hajhászó, mindig a népakaratra hivatkozó, sőt a népet önmagával azonosító populizmus és nacionalizmus kéz a kézben járnak. „Lehet valaki egyszerre hazafi és világpolgár. A populista azonban valamilyen formában óhatatlanul nacionalista. A patriotizmus emellett kevésbé rasszista, mint a populizmus. A hazafi nem rekeszt ki minden más fajtáját abból a közösségből, amelyben hosszú évek óta együtt élnek és ismerik egymást; a populista viszont gyanakvással tekint mindazokra, akik nem látszanak vele egy törzsbe tartozni.” (Uo. 223-224. o.) A populista jogában állónak tartja, hogy uralkodjon mások felet, ahelyett, hogy szolgálná az embereket. „’A nép kívánja’, ’a nép mondja’, ’a nép nem kívánja’ stb. egybe is eshet a népérzülettel, de nem is; mert ’a nép’ ritkán állít valamit, szinte mindig a nép nevében állítanak – egy lépéssel távolabb a valóságtól.” (Uo. 273-274. o.) A populista a nép szuverenitását hazudja, miközben erőszakosan visszaél a hatalom eszközeivel, ezáltal aláássa a demokráciát. „Egy dolog a parlamentáris demokráciát úgy értelmezni, hogy az többségi hatalmat jelent és semmi mást; a parlamentáris és a szabadelvű (és a konzervatív) demokrácia a kisebbségek jogainak elismerését jelenti, vagy kellene, hogy jelentse; annak a lehetőségnek elismerését is, hogy alkalomadtán alkotmányosan felválthassák a hatalmon lévő kormánypártot.” (Uo. 274. o.) Máshol így fogalmaz: „az újkori demokrácia nem jelentett és nem jelenthet korlátlan többséguralmat”. (Demokrácia és populizmus—félelem és gyűlölet; Európa Kd. 2008, 5. o.)

Lukács János nem csak elgondolkodtat, de cselekvésre is ösztönöz bennünket. Nem nehéz ugyanis párhuzamot találni a fenti idézetek és a mai magyar valóság között. Itthon ugyanis adott a kirekesztő hatalom, amely egyenlőségjelet tesz saját maga és az állam, a nép, sőt a nemzet közé, ezért aztán minden őt ért bírálatot a haza elleni támadásnak értékel. S ha ő a nemzet, akkor mindenki más, aki nem őt támogatja, értelemszerűen nem a nemzet része. S akik támadják a hatalmat (eszerint a nemzetet), azok ellenségek, akikkel szemben minden eszköz megengedett: emberi méltóságuk megsértése, demokratikus jogaik korlátozása,

beleértve a közhatalomhoz és a nyilvánossághoz való hozzáférésüket is. Egy ilyen hatalom számára könnyű az átjárás a szélsőséges eszméket és politikai irányzatokat vallókhoz, hovatovább a velük való nyílt vagy burkolt együttműködéshez. Nyilvánvaló, hogy a magyar demokrata nem fogadhatja el a jogállam leépítését, s küzdenie kell annak helyreállításáért. Világos, hogy akkor, amikor akár a nacionalizmus, a populizmus vagy más ordas eszmék teret hódítanak, a demokrácia helyreállítása és védelme érdekében nem az elmúlt évtizedekben amúgy is átalakuló politikai ideológiák közötti különbségeket kell hangsúlyozni; ebben a helyzetben a demokratának a másik demokratával kell együttműködnie. Ez nem az értékek relativizálását, hanem éppen annak ellenkezőjét jelenti: a demokrácia ugyanis olyan közös értékalap, amelynek hiányában gyakorlati értelmüket veszítik a politikai ideológiák mentén vívott csaták. És mi ma éppen ilyen helyzetben vagyunk.

A sors különös kegyének tartom, hogy többször volt alkalmam beszélgetni Lukács Jánossal. Érdeklődésének sokrétűsége, nyitottsága, finom humora és derűje mindig lenyűgöz. Szülőházája elüldözte, de soha nem szakadt el itthonról. Ahogy saját magáról szól: „Magyarország az anyám. Amerika a feleségem.” Elméje korokat és világokat fog össze, s fűz egymáshoz sokunkat. Amolyan hídverő bölcs. Isten éltesse!

a szerző a Demokratikus Koalíció elnökségének tagja
az Összefogás képviselő-jelöltje

Népszabadság, 2014. január 31.

[http://nol.hu/lap/forum/20140131-a_hidvero_bolcs___lukacs_janos_90_szuletesnapjara?
ref=sso](http://nol.hu/lap/forum/20140131-a_hidvero_bolcs___lukacs_janos_90_szuletesnapjara?ref=sso)